

1. Ustawa o komornikach sądowych

z dnia 22 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 771)

(zm.: Dz.U. 2018, poz. 1443, poz. 1669, poz. 2244; 2019, poz. 55)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

1. Ustawa określa:

- 1) zasady pełnienia służby na stanowisku komornika sądowego, zwanego dalej „komornikiem”,
- 2) prawa i obowiązki komorników,
- 3) zasady naboru do zawodu komornika i przygotowania do wykonywania tego zawodu,
- 4) funkcjonowanie samorządu komorniczego,
- 5) zasady sprawowania nadzoru nad komornikami i samorządem komorniczym – z uwzględnieniem konieczności zapewnienia należytego wykonywania zadań państwa w zakresie sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej.

2. Minister Sprawiedliwości realizuje politykę państwa w zakresie zadań powierzonych komornikom.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Przedmiot regulacji	1	6. Zadania Ministra Sprawiedliwości	6
2. Egzekucja sądowa jako zadanie Państwa	2	7. Ślubowanie	7
3. Charakter regulacji	3	8. Samorząd komorniczy	8
4. Pojęcie „służba na stanowisku komornika”	4	9. Egzekucja jako domena państwa	9
5. Praktyczne funkcjonowanie systemu egzekucji	5	10. Realizacja zadań państwa	10

1. **Przedmiot regulacji.** Artykuł 1 ust. 1 KomSądU określa zasadnicze dla koncepcji 1 nowego aktu prawnego kwestie związane z zakresem zagadnień nią objętych, a nadto wskazuje, iż stanowiące istotę aktu ustrojowe i organizacyjne reguły pełnienia służby komorniczej, naboru do niej, a także nadzór nad komornikami i ich samorządem powinny być realizowane „z uwzględnieniem konieczności zapewnienia należytego wykonywania zadań państwa w zakresie sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej”.

Ustawa składa się z **czternastu rozdziałów** zatytułowanych:

1. Przepisy ogólne.
2. Powoływanie i odwoływanie komorników.
3. Prawa i obowiązki komorników.
4. Zastępstwo komornika.
5. Likwidacja kancelarii.
6. Aplikanci komorniczy.
7. Asesorzy.
8. Koszty działalności egzekucyjnej komornika i zasady prowadzenia kancelarii.
9. Nadzór nad komornikami.
10. Samorząd komorniczy.
11. Odpowiedzialność dyscyplinarna.

12. Zmiany w przepisach.
13. Przepisy przejściowe i dostosowujące.
14. Przepisy końcowe.

- 2 2. Egzekucja sądowa jako zadanie Państwa.** Przepis art. 1 ust. 1 KomSądU przesądza, że egzekucja sądowa jest zadaniem państwa i określa, w jaki sposób zadanie to powinno być realizowane. Stanowi też podstawę dla dalszych rozwiązań ustrojowych, które w wielu przypadkach na nowo opisują cel i zakres nadzoru administracyjnego nad komornikami, jego powiązanie z nadzorem judykacyjnym, funkcje i zadania samorządu komorniczego, czy też kształcenie komorników i kandydatów do tej służby. W przeciwieństwie do KomSEgzU, KomSądU nie obejmuje swym zakresem problematyki kosztów komorniczych (opłat egzekucyjnych, kosztów działalności), która znalazła się w poświęconej wyłącznie im KosztKomU [w zakresie założeń ustawy o komornikach sądowych patrz szerzej *R. Reiwer*, O potrzebie uchwalenia nowej ustawy o komornikach sądowych, w: *A. Marciniak* (red.), Założenia projektu nowej ustawy, Sopot 2014, s. 9 i n.].
- 3 3. Charakter regulacji.** Zapis art. 1 ust. 1 *in fine* wskazujący na zdefiniowane zadania państwa, nie ma charakteru wyłącznie deklaracji, ale stanowi istotną przesłankę interpretacyjną, jest swoistą preambułą, która pozwala twierdzić, że określone w ustawie oraz w innych aktach prawnych zadania komorników mają być przez nich wykonywane w sposób odpowiadający dobru wymiaru sprawiedliwości, jego zagwarantowanie niewątpliwie bowiem należy do zadań państwa i powinno następować w taki sposób, który godzi się z wymienionymi w ustawie postulatami sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej oraz umożliwia ich realizację. Na prawidłowość takiego myślenia wskazuje wprost treść art. 3 ust. 3 KomSądU, który nakazuje komornikom przy wykonywaniu ich zadań kierować się dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz interesem publicznym. Oczywiście właściwe rozumienie komentowanego przepisu nie może się ograniczać do sfery praw i obowiązków komorników czy też nadzoru nad nimi. Przepis art. 1 ust. 1 powinien być odczytywany również jako stwierdzenie istnienia określonych obowiązków Państwa wobec systemu egzekucji i samych komorników jako jego funkcjonariuszy. Do tych ostatnich należy z pewnością poszanowanie pozycji komorników sądowych jako organów władzy publicznej, obok sądów powszechnych korzystających z monopolu na stosowanie państwowych środków przymusu w egzekucji świadczeń pieniężnych i niepieniężnych oraz w postępowaniu zabezpieczającym.
- 4 4. Pojęcie „służba na stanowisku komornika”.** W art. 1 pojawia się nieznane KomSEgzU pojęcie o znaczeniu kluczowym dla wykładni instytucji nowej ustawy komorniczej – **służby na stanowisku komornika**. Ustawodawca przesądził, że czynności z zakresu wykonywania orzeczeń wydawanych w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i dalsze, wskazane w ustawie nie realizują się w ramach działań komorników jako „przedstawicieli zawodu zbliżonego do tzw. wolnych zawodów prawniczych” – jak to ujmowano dotąd w doktrynie (*A. Marciniak*, Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz, Warszawa 2008, s. 20), czy nawet „przedsiębiorców w branży odzyskiwania wierzytelności”, jak to ujmowano publicystycznie. Czynności te należą do kompetencji komorników jako funkcjonariuszy publicznych (zob. art. 2 KomSądU) i organów władzy publicznej, których istotą pracy jest służba państwu i obywatelom, sprowadzająca się w szczególności do przymusowego podporządkowywania opornych dłużników normom prawnym skonkretyzowanym zwłaszcza w prawomocnych orzeczeniach sądowych i innych tytułach egzekucyjnych, którym nadano klauzule wykonalności.

5. Praktyczne funkcjonowanie systemu egzekucji. Oprócz rozstrzygnięć o fundamentalnym znaczeniu, a dotyczących zasad i celu pełnienia służby przez komorników – w kontekście powiązanych z nimi w sposób systemowy praw i obowiązków komorników, adekwatnych do pozycji ustrojowej organu władzy publicznej – funkcjonariusza publicznego, w art. 1 ust. 1 KomSądU ustawodawca zasygnalizował zagadnienia kształtujące całość praktycznego funkcjonowania systemu egzekucji sądowej opartej w znakomitej większości na pracy komorników. W art. 1 ust. 1 pkt 3 KomSądU wskazano więc, że ustawodawca w nowym akcie prawnym reguluje również kompleksowo „zasady naboru do zawodu komornika i przygotowania do tego zawodu”. Mamy więc do czynienia z sytuacją, gdy na każdym etapie dostępu do służby komorniczej (jej organizacji i kształcenia przyszłych komorników) możemy mówić o zorganizowanej i przemyślanej działalności państwa, które zgodnie z zasadą pomocniczości, część zadań w tym przedmiocie powierza samorządowi komorniczemu. Ustawodawca stawia więc warunki merytoryczne i etyczne osobom pragnącym rozpocząć kształcenie w zawodzie komornika (por. m.in. art. 65, 66, 67–68, 84, 88, 89 i 90, 91 KomSądU w zakresie egzaminu wstępnego i aplikacji komorniczej), określa zakres szkolenia na aplikacji komorniczej (art. 93, 94 KomSądU) i obowiązki aplikantów w zakresie realizacji programu szkoleniowego (art. 97 KomSądU) oraz zakres czynności wykonywanych przez aplikantów komorniczych w ramach stosunku pracy z komornikami. Ustawa o komornikach sądowych określa również praktyczny etap szkolenia komorników, który następuje po zdaniu przez nich egzaminu komorniczego (por. art. 117–122 KomSądU), po spełnieniu dalszych warunków powołania na stanowisko asesora przez właściwego prezesa sądu apelacyjnego, a opisanych szczegółowo w art. 129 KomSądU, zgodnie z procedurą określoną w art. 130–133 KomSądU.

Ostatnim etapem szeroko rozumianego postępowania w zakresie „naboru do zawodu komornika” jest spełnianie przez kandydata (w dotychczasowej praktyce przeważnie asesora komorniczego, co do innych przypadków patrz art. 11 ust. 2, 3 i 4 KomSądU) precyzyjnie określonych warunków z art. 11 ust. 1 KomSądU, tj.:

- 1) posiadanie obywatelstwa polskiego;
- 2) pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 3) nieskazitelnego charakteru;
- 4) niekaralności za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- 5) niepozostawanie w sytuacji podejrzenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe (sytuacja taka ma miejsce wówczas, gdy postępowanie karne przeciwko kandydatowi weszło w fazę *in personam*, tzn. postawiono mu zarzuty);
- 6) ukończenie wyższych studiów prawnych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskanie tytułu magistra prawa lub ukończenie zagranicznych studiów prawnych uznanych w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 7) posiadanie zdolności, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków komornika;
- 8) odbycie aplikacji komorniczej;
- 9) złożenie egzaminu komorniczego;
- 10) co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku asesora komorniczego;
- 11) ukończenie 28 lat.

6. Zadania Ministra Sprawiedliwości. Minister Sprawiedliwości bierze odpowiedzialność za dobór kadry komorniczej. Powołuje zainteresowanego, który spełnia

ustawowe warunki (z art. 11 ust. 1–4 KomSądU) na stanowisko komornika przy określonym sądzie rejonowym, czym określa jego właściwość miejscową i jednocześnie wskazuje podmioty odpowiedzialne za nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika i administracyjny nad komornikiem.

Czyni to w drodze decyzji administracyjnej, od której w pierwszej kolejności przysługuje środek odwoławczy w postaci **wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy i dalej skarga na decyzję** Ministra Sprawiedliwości do WSA w Warszawie.

Minister Sprawiedliwości jako organ odpowiedzialny za realizację zadań państwa powierzonych komornikom sądowym, w tym oczekiwaną stabilność funkcjonowania kancelarii komorniczych, może wyjątkowo odmówić powołania na stanowisko komornika osoby, która spełnia wymagania ustawowe, z odwołaniem się do względów celowościowych. Odmowa jest zatem możliwa, jeżeli utworzenie kolejnej, nowej kancelarii w rewirze objętym wnioskiem, nie jest celowe lub liczba komorników działających w danym rewirze jest już wystarczająca. Oceny tej Minister Sprawiedliwości dokonuje, uwzględniając potrzebę prawidłowego i sprawnego wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 KomSądU, stan zaległości i wielkość wpływu spraw w danym rewirze. Szczególna przesłanka odmowy powołania nowego komornika w danym rewirze znajduje się w art. 12 ust. 2 zd. 3 KomSądU. Minister Sprawiedliwości może bowiem odmówić powołania na stanowisko komornika, **zwłaszcza** gdy na skutek powołania komornika średnia liczba spraw w danym rewirze byłaby niższa niż 1000 spraw przypadających na jednego komornika (art. 12 ust. 3 KomSądU określa precyzyjnie sposób obliczenia średniej liczby spraw istotnej z punktu widzenia względnych warunków negatywnych powołania nowego komornika w danym rewirze).

- 7 7. **Ślubowanie.** Ostatnim, nie tylko symbolicznym elementem, zamykającym proces „naboru do zawodu komornika”, jest złożenie przez kandydata do służby komorniczej ślubowania przed właściwym prezesem sądu apelacyjnego. Czynność ta, swoiste *homagium ligium*, wyrażająca lojalność wobec państwa i gotowość podjęcia się obowiązków jego funkcjonariusza, powinna mieć charakter uroczysty, odpowiadający randze i godności zawodu komornika (por. art. 17 ust. 2 i 3 oraz art. 175 ust. 1 pkt 3 KomSądU; por. także treść rotę ślubowania). Dopiero złożenie ślubowania otwiera komornikowi możliwość wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 KomSądU (w szczególności egzekucyjnych i w zakresie postępowania egzekucyjnego) i co w ustrojowej analizie tego faktu ma znaczenie fundamentalne, kreuje stosunek podległości służbowej komornika wobec prezesa właściwego sądu rejonowego (tak art. 17 ust. 6 KomSądU). Stosunek ten, mimo że bliski pracowniczemu, takiego charakteru nie posiada i nie mamy tu do czynienia, z wykluczającą w istocie samodzielnością komornika, konstrukcją kierownictwa w rozumieniu art. 22 KP. Jak wyjaśniono w uzasadnieniu KomSądU: „Stosunku tego nie należy jednak utożsamiać ze stosunkiem pracy. Możliwość uznania komornika wprost za pracownika sądu wyklucza choćby sposób finansowania działalności egzekucyjnej komornika – uzyskiwanie wynagrodzenia prowizyjnego i sposób organizacji pracy kancelarii komorniczej. Mechanizm ustalania wynagrodzenia jest określony ustawowo, komornik potrąca je sam z uzyskiwanych opłat egzekucyjnych, a prezes sądu nie ma wpływu na jego wysokość. Również w zakresie ustalania tychże opłat komornik działa w sposób władczy na podstawie przepisów ustawy”. Możemy więc mówić o podległości służbowej o charakterze publicznoprawnym, która wchodzi w zakres szeroko pojętego nadzoru administracyjnego – w tym przypadku nadzoru odpowiedzialnego prezesa właściwego sądu rejonowego. Dodajmy, że na tle KomSEgzU przykładem takiej

konstrukcji był art. 21 ust. 2 i 3, który pozwalał prezesowi sądu apelacyjnego, na terenie którego właściwości mieściła się kancelaria komornicza w sposób stanowczy i ostateczny odmówić zgody komornikowi na dodatkowe zatrudnienie, czy też wyrazić sprzeciw wobec zamiaru podjęcia dodatkowego zajęcia. Przyjmowano wówczas, że takie uprawnienie prezesa mieści się w granicach sprawowanego nadzoru, nie ma charakteru decyzji administracyjnej i nie podlega kontroli sądowno-administracyjnej (por. Z. Knypl, Z. Merchel, Komentarz do ustawy, s. 209; odmiennie przywołani przez Z. Knypla i Z. Merchela – T. Brzezicki, J. Grajkowski, I. Fisz, Pojęcie dodatkowego zatrudnienia, s. 40). W aktualnym stanie prawnym opisany problem interpretacyjny stracił na znaczeniu wobec treści art. 34 ust. 5 KomSądU, przewidującego odwołanie od decyzji prezesa sądu rejonowego do Ministra Sprawiedliwości. Kończąc uboczne rozważania na tle art. 21 ust. 3 KomSEgzU, wypada stwierdzić, że w wyr. z 11.12.2012 r. (VI SA/Wa 1977/12, Legalis) WSA w Warszawie potwierdził stanowisko Ministra Sprawiedliwości, iż od sprzeciwu prezesa SA wobec podjęcia przez komornika dodatkowego zajęcia odwołanie nie przysługuje. Decyzja taka zapadała bowiem w ramach nadzoru administracyjnego sprawowanego również przez prezesa SA, a jej celem nie było „ingerowanie w kształtowanie sytuacji prawnej komornika sądowego”, ale zapewnienie „gwarancji prawidłowego wykonywania czynności pomocniczego organu wymiaru sprawiedliwości w zakresie wykonywania orzeczeń sądowych”.

8. Samorząd komorniczy. Ustawa w art. 1 ust. 1 pkt 3 odnosi się do objętej **8** jej zakresem problematyki funkcjonowania samorządu komorniczego. Pozostawiając szczegółowe uwagi w tym zakresie komentarzowi do art. 195 i n., konieczne jest odnotowanie jedynie, że art. 1 ust. 1 KomSądU wprost wymaga, by również funkcjonowanie, a co oczywiste – i organizacja samorządu komorniczego, odpowiadała wyrażonemu *explicite* w tym przepisie postulatowi uwzględnienia konieczności zapewnienia należytego wykonywania zadań państwa w zakresie sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej. To temu celowi, przy zachowaniu ustawowej autonomii, ma przede wszystkim służyć samorząd komorniczy. Stąd w art. 195 ust. 2 pkt 1 KomSądU mogło znaleźć się stwierdzenie, że do zadań samorządu komorniczego należy m.in. „wspieranie organów nadzoru administracyjnego w zakresie pieczy nad sumiennym pełnieniem służby przez komorników oraz należyтым wykonywaniem obowiązków przez asesorów i aplikantów”.

9. Egzekucja jako domena państwa. Egzekucja jest wyłączną domeną państwa **9** i polega na użyciu państwowego przymusu. Przymus ten musi być jednak realizowany tylko w granicach i na podstawie prawa, przez organy władzy publicznej do tego powołane (por. art. 7 Konstytucji RP). Myśl, iż sprawna, skuteczna i jednocześnie rzetelna egzekucja pozostaje w granicach zadań państwa nie jest nowa (por. A. Marciniak, Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz, Warszawa 2008, s. 19. Autor ten wskazywał na realizację przez komorników władztwa publicznego, nazywając samą egzekucję „aktem władzy publicznej”; por. również uw. tego autora na temat charakteru nadzoru nad komornikami sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości i zadań tego nadzoru; tamże, s. 236), ale w nowy sposób, *explicite* została ujęta w KomSądU, a jej rozwinięcie znajdujemy w art. 1 ust. 2.

Zarówno na tle KomSądU, jak i poprzedzającej ją KomSEgzU, nie budziło wątpliwości stwierdzenie, że to Minister Sprawiedliwości – członek Rady Ministrów jest podmiotem, który nie tylko sprawuje zwierzchni nadzór nad działalnością komorników sądowych i działalnością tworzonego przez nich samorządu (por. art. 171

KomSądU i art. 64 ust. 1 KomSEgzU), ale i ma kluczowe znaczenie w kształtowaniu aparatu egzekucyjnego państwa – wykonując kompetencje związane zwłaszcza z powoływaniem na stanowiska komorników sądowych, odwoływaniem z tych stanowisk, zawieszaniem w czynnościach komorników i asesorów komorniczych, czy szerokimi kompetencjami w postępowaniu dyscyplinarnym komorników (por. w szczególności art. 12 ust. 1, art. 18, 19, 172 ust. 1 i 2 pkt 3, art. 173 ust. 1 KomSądU oraz art. 11, 15, 15a, 74 ust. 1 i 2 KomSEgzU).

Nowa ustawa, zachowując istniejące już w starym prawie, a wskazane wyżej kompetencje Ministra Sprawiedliwości, niejako stawia tylko kropkę nad „i”, stwierdzając, że realizuje on politykę państwa w zakresie zadań powierzonych komornikom. Ustęp 2 art. 1 KomSądU pozwala również twierdzić, że w ustawie przypisano Ministrowi Sprawiedliwości szczególną pozycję jako podmiotu spinającego poszczególne rodzaje i sposoby wykonywania nadzoru nad działalnością komorników (por. art. 168 ust. 3 KomSądU, zgodnie z którym „Minister Sprawiedliwości może, w drodze zarządzenia, uchylić lub zmienić zarządzenia nadzorcze prezesa właściwego sądu albo zalecenia powizytacyjne lub polustracyjne osób, o których mowa w art. 174 ust. 1, jeżeli naruszają one przepisy ustawy”).

- 10 10. Realizacja zadań państwa.** Realizacja zadań państwa w zakresie zadań powierzonych komornikom oznacza również podejmowanie działań zmierzających do takiego kształtowania otoczenia prawnego, w którym funkcjonują komornicy, aby ich zadania mogły być wypełniane możliwie najlepiej, z uwzględnieniem wymienionych w art. 1 ust. 1 KomSądU oczekiwanych wzorców, tj. sprawnie, skutecznie i rzetelnie.

Art. 2. [Komornik jako funkcjonariusz publiczny]

1. Komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym.

2. Komornik podlega nadzorowi sądu oraz nadzorowi odpowiedzialnemu preza sądu rejonowego, przy którym działa, zwanego dalej „prezesem właściwego sądu rejonowego”.

3. Komornik przy wykonywaniu zadań kieruje się dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz interesem publicznym.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Status komornika	1	11. Forma wykonywania zadań i sposób wynagradzania	11
2. Cechy i elementy statusu komornika – orzeczenie TK	2	12. <i>Quasi</i> -pracowniczy system kontroli komornika	12
3. Doniosłość ślubowania	3	13. Brak przynależności komorników do „wolnych zawodów”	13
4. Skutki przyznania statusu funkcjonariusza publicznego	4	14. Znaczenie nadzoru odpowiedzialnego	14
5. Pojęcie „nadzór odpowiedzialny”	5	15. Organy nadzoru	15
6. Odsunięcie komornika od wykonywania czynności i wniosek o odwołanie komornika ze stanowiska	6	16. Zgodność przepisów w Konstytucję RP	16
7. Kontrola kancelarii komorniczej	7	17. Nadzór sądu nad czynnościami komorników	17
8. Pieczęć urzędowa	8	18. Nadzór administracyjny a jurysdykcyjny	18
9. Ochrona prawokarna komornika	9		
10. Zaostrzona odpowiedzialność karna	10		

1. **Status komornika.** Podobnie jak w KomSEgzU ustawodawca przyjął, że komornik jest funkcjonariuszem publicznym. W związku z powyższym zachowują aktualność te wypowiedzi doktryny i orzecznictwa, które odnoszą się do istoty i znaczenia takiego ujęcia statusu komornika (począwszy od koncepcji funkcjonariusza publicznego i organu pomocniczego wymiaru sprawiedliwości; por. *K. Lubiński, Stanowisko i podstawy odpowiedzialności*, s. 115 i n.; *A. Marciniak, Ustawa*, 2008, s. 19–21). Niemniej jednak celowe będzie zaznaczenie różnic w pozycji ustrojowej komornika w KomSądU w stosunku do jej poprzedniczki (zwłaszcza na tle dotychczasowego przypisywania zawodowi komornika przymiotu zawodu zaufania publicznego). Nadto, w przeciwieństwie do „starej” ustawy, jej następczyni nie tylko funkcjonowanie komorników łączy strukturalnie (przy zachowaniu pewnych cech samodzielności) z sądem rejonowym, przy którym komornik działa, ale i w istocie wskazuje podmiot, któremu komornik podlega, w sposób zbliżony do podporządkowania pracowniczego. W koncepcji ustawy jest nim prezes sądu rejonowego, przy którym komornik działa, sprawujący nadzór odpowiedzialny nad komornikiem. Treść art. 18 ust. 2 KomSądU w ujęciu ustrojowym nie pozostawia w tym zakresie żadnych wątpliwości, stwierdzając, że z dniem złożenia ślubowania komornik nie tylko uzyskuje prawo wykonywania czynności – w istocie prawo występowania w imieniu państwa, lecz także z tym dniem „nawiązuje się stosunek podległości służbowej komornika wobec prezesa właściwego sądu rejonowego”. Prezes sądu rejonowego uzyskał w KomSądU skuteczne instrumenty organizacyjnego wpływu na oczekiwane, poprawne funkcjonowanie komornika, zarówno o charakterze kontrolnym, korygującym i naprawczym oraz w istocie represyjnym.

2. **Cechy i elementy statusu komornika – orzeczenie TK.** Szczegółowe rozważania nad treścią normatywną i znaczeniem kolejnych ustępów art. 2 KomSądU, warto rozpocząć od odwołania się do istotniejszych uwag zawartych w uzasadnieniu wyr. TK z 3.12.2003 r. (K 5/02, OTK-A 2003, Nr 9, poz. 98), w którym TK wskazał kluczowe, z ustrojowego punktu widzenia, cechy komornika.

Należy do nich:

- 1) występowanie w roli „szczególnego rodzaju organu państwowego”, drugiego obok sądu rejonowego organu egzekucyjnego, o określonych ściśle kompetencjach i właściwości miejscowej, przy czym dopiero przypisanie komornikowi roli organu państwowego, stanowiło podstawę dla możliwości dekodowania dalszych właściwości, takich jak:
- 2) posiadanie kompetencji władczych zarówno w stosunku do uczestników postępowania egzekucyjnego, ale również innych podmiotów (np. organów administracji publicznej, banków), w zakresie pozyskiwania informacji niezbędnych dla sprawnego i efektywnego prowadzenia postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego,
- 3) możliwość nakładania kar, celem podporządkowania opornych osób i instytucji jego decyzjom zmierzającym do wykonania ustawowych zadań,
- 4) podporządkowanie komorników nadzorowi judykacyjnemu sądu i nadzorowi prezesa sądu rejonowego przy którym działa, przy jednoczesnym wyodrębnieniu komorników ze struktury władzy sądowniczej,
- 5) powoływanie na podstawie decyzji organu władzy publicznej – Ministra Sprawiedliwości,
- 6) posługiwanie się pieczęcią urzędową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej, co w sposób symboliczny wyraża jego publiczny status.

Oprócz tych zasadniczych cech i elementów statusu oraz modelu funkcjonowania, należy wymienić fakt, iż komornika ze stronami postępowań nie łączy żaden stosunek prywatnoprawny, np. umowa zlecenie (jak w przypadku adwokatów czy radców prawnych), ale wyłącznie publicznoprawny, związany z przyznanymi komornikowi uprawnieniami jako organowi władzy publicznej (na taki charakter ustrojowy komornika w polskim systemie prawnym zwracano uwagę już w okresie międzywojennym, por. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kodeks postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, Kraków 1933, s. 131–132 i akcentowane tam niezwiązanie komornika ze stronami postępowania).

- 3 3. **Doniosłość ślubowania.** Poza swoistym trzonem cech ustrojowych, opis stanowiska komornika dopełnia przywołanie faktu, iż komornik przed objęciem funkcji, wobec prezesa SA, składa wspomniane już wyżej ślubowanie, zobowiązując się do obowiązków wypełniać **zgodnie z prawem i sumieniem**, dochować tajemnicy prawnie chronionej, w postępowaniu swym **kierować się zasadami uczciwości, godności i honoru**. Składając ślubowanie, może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg” (art. 17 KomSądU).

Warto zaznaczyć, że ślubowanie komornicze nie ma wyłącznie charakteru symbolicznego czy emblematycznego (por. R. Reiwer, Wyłączenie sędziego w procesie cywilnym, Warszawa 2016, s. 48–50, w zakresie odnoszącym się do ślubowania sędziowskiego). Podobnie jak w przypadku ślubowania sędziowskiego możemy bowiem mówić o wykreowaniu przez ustawodawcę swoistego modelu oczekiwanych cech komornika sądowego – funkcjonariusza publicznego pełniącego swą służbę na podstawie i w granicach prawa, zgodnie z sumieniem, zasadami uczciwości, godności i honoru. Co oczywiste, zachowanie tych pożądanых cech ma wzmacniać *invocatio dei*. Podobnie też, jak w przypadku sędziów, komornik jest zobowiązany postępować zgodnie ze złożonym ślubowaniem. W art. 25 KomSądU, który o tym obowiązku przypomina, wskazuje się również na logiczny ciąg obowiązków komorniczych, pozwalający w rozumieniu ustawodawcy na usprawiedliwione założenie, że komornik będzie zdolny wywiązać się z obowiązków nałożonych na niego przez państwo. Zatem tylko osoba, która spełnia wysokie wymogi merytoryczne i etyczne (wskazane w art. 11 KomSądU) może zostać powołana na stanowisko komornika. Jej obowiązkiem jest utrzymanie tego „stanu przydatności do służby komorniczej” poprzez pogłębianie wiedzy w ramach ustawicznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych (por. art. 25 ust. 2 KomSądU i wydane na podstawie tego przepisu rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie minimum szkoleniowego komorników sądowych i asesorów komorniczych oraz sposobu dokumentowania wykonywania przez nich obowiązków podnoszenia kwalifikacji zawodowych, podporządkowanie się przepisom prawa i orzeczeniom sądu wydawanym w trybie nadzoru judykacyjnego oraz zarządzeniom lub zaleceniom uprawnionych organów nadzoru administracyjnego. Dopełnieniem tego jest konieczność postępowania w zgodzie z zasadami etyki zawodowej oraz, o czym była już mowa, w zgodzie z dobrem wymiaru sprawiedliwości i interesem publicznym, sprawnie, skutecznie i rzetelnie (por. art. 2 ust. 3 i art. 1 ust. 1 *in fine* KomSądU).

Ślubowanie komornicze, podobnie jak sędziowskie, będąc wspomnianym już wzorcem oczekiwanych cech i zachowań, może i **powinno być wykorzystywane jako ustawowa przesłanka interpretacyjna w zakresie objętych postępowaniem dyscyplinarnym deliktów komorniczych**.

4. Skutki przyznania statusu funkcjonariusza publicznego. Powracając do problematyki zasadniczych konsekwencji przyznania komornikowi statusu funkcjonariusza publicznego, za *A. Marciniakiem* (*A. Marciniak*, Ustawa, 2008, s. 20) wypada powtórzyć, że legitymizuje ono stosowanie przez niego przymusu egzekucyjnego. Trudno twierdzić, że komornik sądowy, jako przedstawiciel quasi-wolnego zawodu, nawet zaliczanego do zawodów zaufania publicznego [*K. Lubiński*, Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego, w: *K. Lubiński* (red.), *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego*, s. 29 i n.] byłby dostatecznie ustrojowo umocowany do stosowania np. przymusu wobec dłużnika, szczególnie w jego najbardziej drastycznych formach (np. przeszukanie dłużnika, przymusowe otwarcie pomieszczeń, eksmisja). Tylko przyjęcie, że komornikowi przysługuje status funkcjonariusza publicznego – organu władzy publicznej (art. 3 ust. 1), a czynności egzekucyjne podejmowane są w ramach służby komorniczej – służby publicznej, właściwie systemowo powiązać zadania powierzone komornikom z konstytucyjnymi warunkami wykonywania władzy publicznej. Mówimy tu o wykonywaniu władzy publicznej, gdyż komornik nie będąc organem sądowym, organem wymiaru sprawiedliwości, pozostając poza strukturą organizacyjną sądów rejonowych (komornicy jedynie przy nich działają), podejmuje czynności właściwe wyłącznie dla organów władzy publicznej. Jednocześnie nie jest trafne określanie komornika jako organu państwowego (tak post. TK z 30.8.2011 r., SK 1/10, OTK-A 2011, Nr 6, poz. 70), a to z uwagi na pozostawanie poza ramami aparatu administracyjnego państwa. W ramach organizacji organów egzekucyjnych, ustawodawca przewidział powierzenie spraw egzekucyjnych jedynie sądom rejonowym i działającym przy tych sądach komornikom (art. 758 KPC). Nie ma wątpliwości, że komornik sądowy jest organem władzy publicznej, wątpliwości w tym przedmiocie rozwiewa bowiem nie tylko jasny przepis prawa (art. 3 ust. 1 ustawy), ale zakres i rodzaj przyznanych mu kompetencji (por. m.in. TK w wyr. z 3.12.2003 r., K 5/02, OTK-A 2003, Nr 9, poz. 98, por. także *A. Marciniak*, Ustawa, 2008, s. 20; *K. Lubiński*, Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego, s. 35). Zgodzić się przy tym trzeba z *K. Lubińskim*, iż komornik sądowy jest organem władzy publicznej „nie tylko w znaczeniu funkcjonalnym, ale i podmiotowym” (*K. Lubiński*, Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego, s. 35). Skoro tak, to odnosi się do niego art. 7 Konstytucji RP. Zgodnie z nim „Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa”. Dalej możemy odnieść ustrojowy, w ten sposób opisany, status komornika do ustawowego wymogu, by komornik postępował zgodnie z przepisami prawa, orzeczeniami sądu wydanymi w trybie nadzoru judykacyjnego, zarządzeniami lub zaleceniami uprawnionych organów nadzoru administracyjnego (patrz art. 25 ust. 1 KomSądU). Należy dodać również, że w ujęciu KomSEgzU, (art. 16 ust. 1) komornik był zobowiązany „postępować zgodnie z przepisami prawa, złożonym ślubowaniem i zasadami etyki zawodowej”.

Definiując pozycję ustrojową komornika, w odniesieniu do jego powiązań z wymiarem sprawiedliwości możemy odwołać się do trafnego i zachowującego aktualność określenia *K. Lubińskiego* (*K. Lubiński* (red.), Status publicznoprawny komornika sądowego, w: *A. Marciniak* (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2000 s. 16), przyjmując za nim, że komornik jest pomocniczym organem wymiaru sprawiedliwości.

5. Pojęcie „nadzór odpowiedzialny”. Ważną instytucją nowej ustawy o komornikach sądowych jest nadzór odpowiedzialny prezesa sądu rejonowego. Co oznacza nadzór odpowiedzialny? Nadzór ten zawiera dwa zasadnicze elementy. Pierwszy z nich

to przesądzenie, iż nadzór administracyjny nad komornikiem odbywa się przede wszystkim na poziomie sądu rejonowego, przy którym komornik działa. Ustawodawca posłużył się tu zwrotem „w pierwszej kolejności” (art. 175 ust. 1 *in principio*). Oznacza on również przyznanie prezesowi sądu rejonowego – zwierzchnikowi służbowemu komornika kompetencji, które pozwalają na właściwe i kompleksowe poznanie istotnych aspektów pracy komornika i poszczególnych składających się na nią czynności oraz prawo, a ściślej prawo i obowiązek reagowanie na uchybienia w pracy komornika w granicach środków przewidzianych dla nadzoru administracyjnego.

Tak więc do prezesa sądu należy – zgodnie z art. 175 KomSądU:

- 1) ocena szybkości, sprawności i rzetelności postępowania komornika w poszczególnych sprawach poprzez badanie, czy nie zachodzi w nich nieuzasadniona przewlekłość w podejmowaniu czynności;
- 2) kontrolowanie prawidłowości prowadzenia biurowości i rachunkowości kancelarii, zwłaszcza w zakresie ustalenia, czy nie wystąpiły niedobory finansowe;
- 3) badanie kultury pracy komornika, w tym przestrzegania wyznaczonych terminów czynności i przyjmowania interesantów oraz utrzymywania kancelarii na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków;
- 4) badanie dopuszczalności przyjmowania przez komornika spraw z wyboru wierzyciela;
- 5) badanie prawidłowości powierzania czynności asesorum;
- 6) gromadzenie i analizowanie informacji o sygnalizacjach naruszeń prawa, o których mowa w art. 166 ust. 2, oraz wetknięciach uchybień, o których mowa w art. 166 ust. 4;
- 7) badanie, czy pobierane przez komornika należności są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa;
- 8) podejmowanie decyzji w przedmiocie wyrażenia zgody, o której mowa w art. 40 ust. 2;
- 9) stosowanie wobec komorników innych środków prawnych określonych w przepisach prawa, tu zaś przede wszystkim podejmowanie czynności związanych ze stosunkiem podległości służbowej komornika i prowadzeniem jego wykazu służbowego.

Uprawnienia nadzorcze prezesa właściwego sądu rejonowego obejmują również:

- 1) zawiadamianie sądu o potrzebie wydania komornikowi zarządzeń w trybie art. 759 § 2 KPC;
- 2) badanie prawidłowości realizacji zarządzeń sądu wydanych w trybie art. 759 § 2 KPC;
- 3) występowanie do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska;
- 4) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych;
- 5) kierowanie komorników i asesorów na badania lekarskie, o których mowa w art. 26 i art. 141;
- 6) odsuwanie komorników od czynności (w trybie art. 22 ust. 1 „w przypadku stwierdzenia oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa”);
- 7) rozpoznawanie skarg dotyczących działalności komorników, niestanowiących przedmiotu rozpoznania sądu w trybie art. 767 KPC;
- 8) analizowanie sprawozdań, o których mowa w art. 186 ust. 1.

Dalsze elementy nadzoru odpowiedzialnego to system prowadzonych nie rzadziej niż co dwa lata kontroli (okresowych i dokonywanych *ad hoc*), z udziałem upoważnionego pracownika urzędu skarbowego.

6. Odsunięcie komornika od wykonywania czynności i wniosek o odwołanie komornika ze stanowiska. W ramach nadzoru administracyjnego – nadzoru odpowiedzialnego prezesa sądów rejonowych dostali do rąk narzędzia o bardzo istotnym znaczeniu, całkowicie nieznanie poprzedniej ustawie (KomSEgzU). Jest nim przede wszystkim możliwość odsunięcia komornika od wykonywania czynności na okres do 30 dni (w przypadku stwierdzenia oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa – art. 22 KomSądU). Dalej, to możliwość bezpośredniego kierowania przez prezesa sądu rejonowego do Ministra Sprawiedliwości wniosku o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska. Dodajmy, że w KomSEgzU do wnioskowania do Ministra Sprawiedliwości o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska w przypadku rażącego i uporczywego naruszenia prawa, uprawnieni byli wyłącznie prezesi SA i SO. Niestety te organy w naturalny sposób pozbawione były możliwości bezpośredniego zetknięcia się z pracą poszczególnych komorników, a zatem możliwości wyrobienia sobie własnej jej oceny, co w praktyce skutkowało zupełnie symboliczną liczbą postępowań administracyjnych w przedmiocie odwołania komornika ze stanowisk, inicjowanych przez te podmioty.

7. Kontrola kancelarii komorniczej. W przeciwieństwie do środków nadzoru administracyjnego pozostających w dyspozycji prezesa sądu rejonowego na tle starej ustawy, których słabość możemy łączyć m.in. z brakiem środków i profesjonalnych zasobów, niezbędnych do przeprowadzenia rzetelnej kontroli kancelarii komorniczej (zwłaszcza w zakresie finansowych aspektów jej funkcjonowania), w KomSądU przyjęto, że prezes sądu rejonowego może odwołać się nie tylko do wiedzy sędziego obeznanego z problematyką egzekucji sądowej (art. 176 ust. 1 KomSądU), lecz także zgodnie z art. 176 ust. 4 KomSądU może zlecić przeprowadzenie kontroli (okresowej oraz przeprowadzanej *ad hoc*), biegłemu rewidentowi, specjalście z danej dziedziny lub innej wyspecjalizowanej instytucji. W celu pokrycia kosztów takiej specjalistycznej, np. kontroli księgowej, prezes sądu może wystąpić do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o przyznanie niezbędnych środków na pokrycie przewidywanych kosztów kontroli.

8. Pieczęć urzędowa. Komornik sądowy jako funkcjonariusz publiczny posługuje się pieczęcią urzędową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej, wskazującej w otoku pełnioną funkcję, sąd rejonowy, przy którym działa, siedzibę kancelarii oraz oznaczony cyfrą rzymską jej numer porządkowy (art. 6 ust. 1 KomSądU). Prawo posługiwania się pieczęcią urzędową pozostaje w ścisłym związku z pełnioną funkcją publiczną, i można stwierdzić, że jest jednym zewnętrznym symbolem powierzonej komornikom w art. 3 ust. 1 władzy. Komornik używa również pieczęci imiennej. Już w tym miejscu (szerzej zob. komentarz do art. 6 KomSądU), warto odnotować, że porównanie tego przepisu, z jego poprzednikiem w KomSEgzU wskazuje na wyraźne i czytelne oddzielenie funkcji pełnionej przez komornika „urzędu” od osoby. Stąd też, w przeciwieństwie do art. 4 ust. 1 KomSEgzU w otoku pieczęci z godłem Rzeczypospolitej nie umieszcza się nazwiska komornika. Wiąże się to również z problematyką ewentualnych przeszkód prawnych w wykonywaniu czynności komornika i koniecznością zawieszenia tegoż w czynnościach. W historycznym stanie prawnym, na podstawie art. 4 ust. 1 KomSEgzU, zastępca komornika, również

oskarżonego o poważne, często bulwersujące opinię publiczną przestępstwo, posługiwał się pieczęcią oskarżonego, czy wreszcie skazanego komornika, czyniąc jednocześnie odrębną adnotację na pismach, iż działa w zastępstwie. W odbiorze społecznym była to praktyka znajdująca oparcie w przepisach, jednak zasługująca na krytykę i wymagająca reakcji ustawodawcy, stwarzała bowiem mylne wrażenie, że komornik zawieszony czy odwołany ze stanowiska nadal funkcjonuje. W sposób zupełnie oczywisty podważała zaufanie do wymiaru sprawiedliwości, którego ostatnim, fundamentalnym elementem jest prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia.

- 9 **9. Ochrona prawokarna komornika.** Fakt przyznania komornikowi statusu funkcjonariusza publicznego ma swoje konsekwencje w postaci szczególnej ochrony prawokarnej, która przysługuje komornikom oraz ich wzmożonej odpowiedzialności w przypadku popełnienia przestępstw. W KK (art. 115 § 13 pkt 3 KK) komornik został wprost wymieniony obok innych funkcjonariuszy publicznych, takich jak sędzia, ławnik, prokurator. Jednocześnie celowe na tle wyeksponowania szczególnych cech komornika jako funkcjonariusza publicznego, wydaje się zaznaczenie, że **asesor komorniczy nie jest funkcjonariuszem publicznym**. Jak trafnie zauważył SN, posiada on status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 KK tylko wówczas, gdy pełni zleczone mu obowiązki zastępcy komornika na podstawie art. 26 KomSEgzU, bądź prowadzi czynności egzekucyjne zleczone mu przez komornika w trybie art. 33 tej ustawy (por. uchw. SN z 30.4.2003 r., I KZP 12/03, OSNKW 2003, Nr 5–6, poz. 42).

Stanowisko to zachowuje aktualność w stanie prawnym powstałym po wejściu w życie KomSądU, z uwzględnieniem zmian w katalogu czynności, które mogą być zlecane asesorom komorniczym (por. art. 138, art. 139 i art. 140 KomSądU).

- 10 **10. Zaostrzona odpowiedzialność karna.** Ze statusem prawno-karnym komornika wiąże się, jak wspomniano wyżej, zaostrzona odpowiedzialność za przestępstwa związane z pełnioną funkcją. Tak więc, w szczególności dotyczyć to będzie przestępstwa działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego przez przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków – z art. 231 KK, zwłaszcza zaś w przypadku stypizowanym w § 2 tego przepisu – działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej (wówczas czyn zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 10). Oczywiście w grę może wchodzić również szereg innych przestępstw, których potencjalny katalog, wymienia A. Marciniak, Ustawa, 2008, s. 22 i 23, patrz szerzej V. Konarska-Wrzošek, Odpowiedzialność karna komornika sądowego, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2006, Nr 12, s. 71 i n.

- 11 **11. Forma wykonywania zadań i sposób wynagradzania.** Kilka uwag, na tle zestawienia kolejnych ustępów art. 2 KomSądU należy poświęcić formie, w jakiej komornik wykonuje swoje zadania i sposobowi wynagradzania za nie. Na tle KomSEgzU, zwłaszcza zaś po jej nowelizacji dokonanej ustawą z 18.9.2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452) i dodaniu art. 3a, który stwierdzał, że komornik na własny rachunek wykonuje czynności, o których mowa w art. 2 i nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z 19.11.1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178), w orzecznictwie TK pojawiły się wypowiedzi o „prywatyzacji” zawodu komornika (por. wyr. TK z 3.12.2003 r., K 5/02, OTK-A 2003, Nr 9 i z 20.1.2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004, Nr 1, poz. 3 i z 13.12.2011 r., SK 44/09, Dz.U. z 2011 r. Nr 279, poz. 1646, w jego uzasadnieniu nazywano komornika „quasi-przedsiębiorcą”, por. A. Pawłowski,

w: *J. Świeczkowski* (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 47–48). Nadto, w uproszczonej analizie statusu komornika, zwłaszcza po skreśleniu w art. 3a KomSEgzU słów „i nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej” doszukiwano się podpowiedzi, co właściwej interpretacji prowadzonej przez komorników samodzielnej działalności egzekucyjnej. Wprawdzie twierdzono wówczas trafnie, że zmiana ta nie oznaczała automatycznego przyjęcia przez komornika statusu podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, przedsiębiorcy (por. *K. Lubiński*, *Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego*, w: *K. Lubiński* (red.), *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego*, s. 37–38, *Z. Knypl*, *Z. Merchel*, *Nowy Komentarz*, s. 17 oraz *tychże*, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Warszawa 2015, s. 67), ale coraz poważniej zastanawiano się nad charakterem opłaty egzekucyjnej, czy nadal jest daniną publiczną. Sąd Najwyższy (por. uchw. SN z 16.12.2005 r., III CZP 115/05, OSNC 2006, Nr 12, poz. 196) poszedł tą drogą, a w uzasadnieniu wyroku TK w sprawie K 21/08 z 14.5.2009 r. znalazło się zaś stwierdzenie, że „(...) opłaty i zaliczki uzyskiwane przez komornika w ostatecznym rozrachunku stanowią element dochodu komornika (quasi-wynagrodzenie), które podlega ochronie na podstawie art. 64 ust. 2 Konstytucji”.

Konsekwentne przyjęcie tego stanowiska musiałyby w istocie prowadzić do stwierdzenia, że wyłączone jest np. obniżenie opłat egzekucyjnych pobieranych przez komorników, z uwagi na ochronę ich interesu majątkowego, a egzekucja sądowa w Polsce została sprywatyzowana, czy co najmniej wydzierżawiona przedsiębiorcom jedynie formalnie zachowującym status funkcjonariuszy publicznych. Nie trzeba szerszej analizy, by stwierdzić, że doszłoby wówczas do odwrócenia racjonalnych założeń powierzenia komornikom funkcji w zakresie przymusowej egzekucji orzeczeń sądowych i przyjęcia w konsekwencji, że państwo ma służyć komornikom, a nie komornicy państwu. Z odwołaniem do „prywatyzacji” zawodu komornika, a ściślej, pozbawienia komorników ustawą z 18.9.2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452) z dniem 1.1.2002 r. statusu pracowniczego, stwierdzano też w doktrynie, że są podmiotami wykonującymi zawód „zbliżony do zawodu mającego status wolnego” (por. *A. Marciniak*, *Ustawa*, 2008, s. 15–16).

12. Quasi-pracowniczy system kontroli komornika. Na tle KomSądU przyjęcie, **12** że komornicy prowadzą działalność gospodarczą, względnie wykonują wolny, czy *quasi*-wolny zawód prawniczy, nie znajduje żadnych podstaw, niezależnie od koniecznej krytyki takiego, spotykanego w literaturze, opisu statusu tych funkcjonariuszy publicznych pod rządami KomSEgzU.

Przede wszystkim komornik pozostaje pod nadzorem odpowiedzialnym prezesa sądu rejonowego, przy którym działa (szerzej o jego formie i znaczeniu czytaj w komentarzu do art. 175). To prezes sądu rejonowego prowadzi wykaz służbowy komornika, w którym odnotowuje dni, w których komornik był nieobecny, wraz ze wskazaniem przyczyn nieobecności. Do tego wykazu załącza się dowody usprawiedliwiające nieobecność komornika. Możemy więc mówić o bliskim pracowniczemu systemowi kontroli w zakresie technicznej organizacji i dyscypliny pracy, a także korzystania przez komornika z prawa do wypoczynku (por. art. 41, a także art. 39 KomSądU). Co więcej, jak już wspomniano, prezesowi sądu przysługuje prawo odsunięcia komornika od wykonywania czynności na okres do 30 dni, w przypadku stwierdzenia

oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa. Obok tych uprawnień należy wymienić istotne z punktu uzyskiwania „na bieżąco” wiedzy o pracy komorników, rozpoznawanie tzw. skarg administracyjnych (art. 179 KomSądU), decydowanie o ewentualnej zgodzie na dodatkowe zatrudnienie, względnie podjęcie dodatkowego zajęcia przez komornika (art. 34 KomSądU). System ten opiera się na kontrolach okresowych przeprowadzanych co do zasady nie rzadziej niż raz na dwa lata i kontrolach przeprowadzanych wedle potrzeby, *ad hoc*. Przypomnienia, w kontekście quasi-pracowniczego podporządkowania komornika prezesowi sądu rejonowego, przy którym komornik działa, wymaga i to, że prezes tego sądu jest też uprawniony do skierowania z urzędu komornika na badanie przeprowadzane przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w celu ustalenia ewentualnej trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków komornika. Zapis art. 26 KomSądU pozostaje tu w ścisłym związku z założeniem, że komornik czynności (poza ściśle określonymi ustawowymi wyjątkami) ma wykonywać osobiście (tak art. 3 ust. 2 KomSądU). Stąd też problem przydatności komornika do służby, w przeciwieństwie do KomSEgzU, został powierzony w pierwszej kolejności prezesowi sądu, przy którym komornik działa, sprawującemu nadzór odpowiedzialny nad komornikami z danego rewiru.

13 13. **Brak przynależności komorników do „wolnych zawodów”.** Ścisły nadzór administracyjny nad komornikiem, nadzór judykacyjny z elementami kierowania czynnościami komornika i w istocie przejmowanie odpowiedzialności za sposób prowadzenia egzekucji (art. 759 § 2 *in fine* oraz art. 759 § 3 KPC) oraz quasi-pracownicze podporządkowania prezesowi sądu, przy którym komornik działa, wykluczają na tle KomSądU, jakiegokolwiek racjonalne twierdzenia o przynależności komorników sądowych do tzw. wolnych zawodów prawniczych. Dodatkowo należy zaznaczyć, że w rozumieniu ustawy, komornik pełni służbę, w której nie kieruje się charakterystycznym dla działalności gospodarczej nastawieniem na zysk, ale dobrem wymiaru sprawiedliwości i interesem publicznym (art. 2 ust. 3 KomSądU). Co więcej, w koncepcji nowej ustawy, komornik został związany ze swoim rewirem, obszarem na którym jest właściwy miejscowo (art. 9 ust. 1), z wyjątkami, które muszą być wykładane rygorystycznie (por. art. 8 ust. 1 i 2, w zw. z art. 10 ust. 1, 4, 9–11). Pod rządami KomSądU możemy więc mówić o instytucji **komornika ustawowego**. Co wydaje się oczywiste w kontekście pełnionej przez komorników służby, inaczej niż ma to miejsce w grupie tzw. wolnych zawodów prawniczych, komornicy w zakresie spraw z rewiru bez żadnych wyjątków nie mają możliwości profilowania prowadzonych spraw i np. odmowy przyjęcia spraw, w które np. egzekucja może okazać się bezskuteczna częściowo czy całkowicie.

14 14. **Znaczenie nadzoru odpowiedzialnego.** Nadzór odpowiedzialny prezesa sądu rejonowego, przy którym działa komornik, jak już wspomniano wyżej, ma znaczenie pierwszoplanowe, jest realizowany niejako w terenie – na obszarze właściwości danego sądu rejonowego i korzysta z najistotniejszych instrumentów wpływania na prawidłowe wykonywanie czynności, zarówno o charakterze kontrolnym, korygującym, jak i quasi-pracowniczego stałego nadzoru (prowadzenie wykazu służbowego komornika, zgoda na dodatkowe zatrudnienie i w końcu odsunięcie od czynności), a także represyjnym (uprawnienie prezesa do składania wniosków dyscyplinarnych, czy wniosków o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska). Nie jest jednak jedynym rodzajem nadzoru administracyjnego. Nadzór odpowiedzialny prezesa sądu rejonowego odbywa się bowiem w ramach wewnętrznej hierarchii nadzoru, zgodnie

z przepisami PrUSP. Nadzór administracyjny nad komornikami, na podstawie ustawy obejmuje zatem również nadzór realizowany przez inne podmioty – organy nadzoru.

15. **Organy nadzoru.** Organami nadzoru, zgodnie z art. 167 ust. 1 KomSądU, są obok prezesa sądu rejonowego: Minister Sprawiedliwości, prezesi właściwych sądów apelacyjnych oraz prezesi właściwych sądów okręgowych. Przypisanie poszczególnym organom nadzoru właściwych im zadań i kompetencji nadzorczych oraz zasad współpracy między organami będzie przedmiotem szczegółowych uwag do przepisów Rozdziału 9 KomSądU. W tym miejscu warto jednak odnotować, że w założeniach ustawy nadzór administracyjny nad komornikami, mimo że powierzony kilku organom (z pierwszeństwem nadzoru odpowiedzialnego prezesa sądu rejonowego), miał być spójnym, takim, który nie powieli błędu KomSEgzU w zakresie jego rozproszenia. Realizacji tej koncepcji, niełatwej do wykonania z uwagi na specyfikę zadań przypisanych organom działającym na różnych obszarach, tylko częściowo pozostających w strukturze hierarchicznego podporządkowania (prezesi sądów poszczególnych szczebli) służy m.in. przyjęcie w art. 167 ust. 2 KomSądU zasady, że właściwi **prezesi sądów wszystkich szczebli w ramach nadzoru administracyjnego podejmują wszelkie niezbędne czynności pozwalające zapewnić prawidłowość działania komorników, których kancelarie mają siedziby na obszarze właściwości ich sądów.** Wyeliminowaniu ewentualnych wątpliwości co do jednolitości praktyk nadzorczych służy zaś przepis art. 168 ust. 3 KomSądU, zgodnie z którym Minister Sprawiedliwości może „w drodze zarządzenia, uchylić lub zmienić zarządzenia nadzorcze prezesa właściwego sądu (...) jeżeli naruszają one przepisy ustawy”.

16. **Zgodność przepisów w Konstytucją RP.** Należy zaznaczyć, że będące jednym z założeń nowej ustawy zwiększenie nadzoru nad wykonywaniem służby komorniczej w pełni pozostaje w zgodzie z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Konstytucja stwierdza bowiem, że „w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytyim wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Powołany przepis, jak celnie odnotowano w uzasadnieniu ustawy, jedynie **przewiduje możliwość** tworzenia samorządów zawodowych, ale to od decyzji ustawodawcy zależy „nadanie w drodze ustawy danemu zawodowi statusu zawodu zaufania publicznego i wykreowanie samorządu tego zawodu”. Ustawodawca określa również zasady ich funkcjonowania i niezbędny w demokratycznym państwie prawa zakres autonomii samorządowej – właściwy dla specyfiki danej profesji. Do ustawodawcy należy również określenie czy i jakie zadania własne państwa zostaną przeniesione na samorząd zawodowy. Stwierdzenie to w szczególności należy odnieść do konstrukcji systemu kontroli właściwych, pożądaných zachowań członków samorządu i eliminacji zachowań nieakceptowalnych.

Konstytucja RP, wskazując cel i możliwość (a nie konieczność) tworzenia samorządów, nie definiuje pojęcia „zawód zaufania publicznego”. Pojęcie to, jak trafnie zauważa *K. Lubiński*, nie należy też do pojęć zastanych, co więcej samo „zaufanie publiczne” jest pojęciem spornym w doktrynie i orzecznictwie (por. *K. Lubiński*, Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego, w: *K. Lubiński* (red.) *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego*. Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera, Warszawa 2013, s. s. 29 i n., s. 43). Za uzasadnieniem ustawy warto przypomnieć, że istotną cechą przesądającą w istocie o tym, że mamy do czynienia z zawodem zaufania publicznego „jest okoliczność, że przedstawiciele danego zawodu zajmują się

świadczaniem usług w sytuacji zagrożenia dóbr traktowanych jako dobra społeczne”. Tak też ten problem jest widziany w doktrynie, która za *P. Sarneckim* [por. *P. Sarnecki*, pojęcie zawodu zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji) na przykładzie adwokatury, w: *L. Garlicki* (red.), *Konstytucja. Wybory. Parlament. Studia ofiarowane Zdzisławowi Jaroszowi*, Warszawa 2000, s. 155; następnie *W.J. Wołpiuk*, *Zaufanie jako pojęcie prawnokonstytucyjne* (na przykładzie zawodów zaufania publicznego), *Prakseologia* 2003, Nr 143, s. 124], wskazywała na znaczenie świadczenia – korzystania z usług, któremu towarzyszyć musi wykorzystanie zaawansowanej wiedzy prawniczej (m.in. zdobywanej podczas aplikacji) i najwyższy poziom staranności, wraz z charakterystycznym np. dla zawodu notariusza – w ustawie określonego jako zawód zaufania publicznego – przyjmowaniem, objętych tajemnicą zawodową, informacji o życiu osobistym klienta. Poza sporem wydaje się, że na tle KomSądU komornik, jako funkcjonariusz publiczny i organ władzy publicznej w zakresie wykonywania m.in. orzeczeń wydawanych w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, żadnych usług nie świadczy. Środki przymusu egzekucyjnego nie są stosowane wobec klientów, ale dłużników – stron postępowania egzekucyjnego, a przyjęcie od wierzyciela wniosku egzekucyjnego i prowadzenie egzekucji nie odbywa się w ramach żadnego stosunku prywatno-prawnego, swobody kontraktowej, ale jest aktem władztwa publicznego, zmierzającego do podporządkowania dłużnika prawu skonkretyzowanego w wyroku sądowym. Zatem, gdyby przyjąć inny pogląd, należałoby też twierdzić, że sędzia dostarcza usług w postaci wymierzania sprawiedliwości. Komornik ma obowiązek prowadzić każdą sprawę, o ile jest do jej prowadzenia właściwy miejscowo (sprawy z rewiru). Celnie przyjęto zatem w uzasadnieniu projektu KomSądU, że „prowadzenie postępowania egzekucyjnego nie jest zatem w większym stopniu świadczeniem usług niż rozpatrzenie sprawy administracyjnej (np. o wydanie stosownego zezwolenia). Podobnie jako usługę nie możemy traktować wydania przez sąd wyroku. Zatem, na potrzeby argumentacji dostosowanej szczegółowością do ram komentarza, możemy przyjąć, że komornik nie jest zawodem zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, a jedynie posiada pewne cechy właściwe tej kategorii zawodów. Samorząd komorniczy zrzesza funkcjonariuszy publicznych i asesorów komorniczych, którym przysługuje ten status w rozumieniu art. 115 § 13 KK, wówczas, gdy pełnią zlecone im obowiązki zastępcy komornika, bądź prowadzą zlecone przez komornika czynności egzekucyjne”. Jak podniesiono w uzasadnieniu ustawy, „Gdyby celem ustawodawcy było ustanowienie zasady, że każdy zawód zaufania publicznego obligatoryjnie powinien posiadać samorząd zawodowy, to w Konstytucji RP zawarto by zapewne zapis «w celu sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodów zaufania publicznego tworzy się samorzady zawodowe». Można też oczekiwać, że wówczas, określono by na poziomie konstytucyjnym minimalne warunki uznania danego zawodu za «zawód zaufania publicznego». Stąd też, w sumie, można pokusić się o stwierdzenie, że nie istnieje żadna kategoria «zawodów zaufania publicznego z natury», ale tylko te, którym taki status nadaje ustawa, względnie z ustawy wynika on jednoznacznie”. Dlatego też zgodzić się wypada z podobnym stanowiskiem Sądu Najwyższego zawartym w uzasadnieniu wyroku z 29.5.2001 r. (I CKN 1217/98, *Legalis*). Dodajmy i to, że również samorzady zawodowe – w tym te zrzeszające prawników, wykonują imperium państwowe tylko w zakresie przekazanych im ustawą szczegółową, kreującą dany samorząd. Przyznanie ustawodawcy w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP prawa do wyodrębnienia w drodze ustawy poszczególnych zawodów zaufania publicznego, pozostawia mu daleko idącą możliwość określenia warunków

wykonywania tego zawodu oraz zakresu uprawnień przysługujących samorządom zawodowym reprezentującym te zawody. Utworzenie samorządu zawodowego prowadzi bowiem do przekazania w określonym zakresie wykonywania funkcji państwa temu samorządowi, co nie oznacza jednak nieodwracalnego wyzbycia się przez państwo przysługujących mu prerogatyw w zakresie danej materii.

Trybunał Konstytucyjny, podzielając wskazany pogląd, podkreślił w wyr. z 1.12.2009 r. (K 4/08, OTK-A 2009, Nr 11, poz. 162), że wypełnianie przez samorząd zawodowy funkcji, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, nie może być pozostawione nieskrępowanemu prawem uznaniu korporacji samorządowych i ich organów. Komornik, wykonując swoje obowiązki służbowe, w sposób głęboki ingeruje w konstytucyjnie chronione prawa i wolności, w tym w prawo do prywatności, miru domowego, prawo własności, dlatego swą władzę komornik czerpie od państwa, w oparciu o wyraźny zapis ustawy, działając w jej granicach. Państwo z tego też powodu zachowuje prawo decydowania o tym, komu władzę egzekucyjną powierza. Zwiększenie nadzoru nad komornikami pozostaje więc w zgodzie z zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), ponieważ następuje ono w drodze ustawy i jest podyktowane ochroną praw zarówno wierzycieli, jak i dłużników, z uwzględnieniem interesu publicznego. Ma ono na celu stworzenie instytucjonalnej możliwości sprawnego reagowania na przypadki nadużywania przez komorników środków przymusu egzekucyjnego, a ostatecznie umożliwić również eliminowanie ze służby tych funkcjonariuszy, którzy m.in. zagrażając dobru wymiaru sprawiedliwości, okazali się tej służby niegodni.

17. Nadzór sądu nad czynnościami komorników. Obok nadzoru odpowiedzialnego prezesa sądu rejonowego, przy którym komornika działa, ustawodawca wymienił w art. 2 ust. 2 KomSądU nadzór sądu. Nadzór ten w przeciwieństwie do omówionego wyżej nadzoru administracyjnego jest realizowany wyłącznie przez sądy (głównie sąd rejonowy, przy którym komornik działa) i opiera się na badaniu poszczególnych spraw i czynności egzekucyjnych komorników, na skutek skarg na te czynności (art. 767 KPC, względnie odwołuje do instytucji z art. 759 § 2 KPC, w jej brzmieniu nadanym KomSądU). Nadzór judykacyjny nie może z natury posługiwać się środkami kontroli administracyjnej, jak te opisane w art. 168 ust. 1 pkt 1–6 (np. kontrola lub lustracja kancelarii). Co istotne, nadzór administracyjny na żadnym jego poziomie nie może również wkraczać w działania komorników podlegające nadzorowi judykacyjnemu. Stąd np. zarządzenia Ministra Sprawiedliwości, o których mowa w art. 168 ust. 3 KomSądU, nie mogą dotyczyć „przepisów, których stosowanie podlega kognicji sądu sprawowanej w ramach nadzoru judykacyjnego” (art. 168 ust. 4 KomSądU).

W przypadku nadzoru sądowego, przy wykorzystaniu kontroli w ramach badania konkretnych spraw egzekucyjnych (por. art. 166 ust. 1 KomSądU), sąd został wyposażony w szereg nowych, skutecznych instrumentów, których wykorzystanie powinno przyczynić się do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji (postępowań egzekucyjnych) i posłużyć do wyeliminowania błędów komorników w zakresie stosowania prawa. Tak więc sąd rozpoznający sprawę (w ramach nadzoru judykacyjnego), w przypadku stwierdzenia rażącej obrazę przepisów przez komornika, wytyka mu uchybienie. Wytknięcie to przybiera formę postanowienia i wymaga uzasadnienia. Przed wytknięciem sąd poucza komornika o możliwości złożenia pisemnych wyjaśnień w terminie 7 dni. Co istotne, uprawnienie do wytknięcia komornikowi uchybień nie przysługuje referendarzowi sądowemu (pomimo szerokiego wachlarza egzekucyjnych kompetencji referendarzy, zwłaszcza po nowelizacji KPC z 10.7.2015 r.). Dostrzegając taką potrzebę udzielenia komornikowi wytyku, referendarz przekazuje sprawę sądowi.

Zgodnie z art. 166 ust. 1 KomSądU, w ramach nadzoru judykacyjnego, przy wykonywaniu czynności komornik podlega orzeczeniom sądu, w tym wydanym w trybie art. 759 § 2 KPC. Przypomnijmy, że w obecnym brzmieniu przepis ten nie ogranicza się tylko, w praktyce sądowej do fakultatywnego podjęcia czynności z urzędu w celu usunięcia spostrzeżonych przez sąd uchybień w egzekucji (por. *D. Olczak-Dąbrowska*, Efektywność i sprawność egzekucji świadczeń pieniężnych. Opracowanie wyników badania ankietowego. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2014, s. 12), ale w sposób stanowczy przewiduje obowiązek takiego działania. Wprawdzie już na tle dotychczasowego brzmienia przepisu mówiono w doktrynie o obowiązku działania sądu, także, wyjątkowo nawet z naruszeniem zasady dyspozycyjności (por. *Z. Świeboda*, Czynności nadzorcze sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c., Pal. 1977, Nr 21/2(230), s. 31–42), ale wydaje się, że poglądy te, na co wskazują badania IWS, pozostały jedynie w sferze uzasadnionych oczekiwań. Obecnie przepis art. 759 § 2 KPC wymaga, aby sąd w każdym przypadku stwierdzenia uchybień komornika wydał mu „z urzędu” zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz aby w drodze nadzoru judykacyjnego usunął wspomniane uchybienia. Za *Z. Świebodą*, odwołując się również do stanowiska *H. Pietrkowskiego* (w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne, t. 4, Warszawa 2012, komentarz do art. 759, teza 6), przyjmuję, że obowiązek działania sądu istnieje zawsze, gdy czynność komornika nie uprawomocniła się, w stosunku zaś do czynności prawomocnych postanowień, wówczas gdy dotyczyły ustalenia opłaty egzekucyjnej (por. uchw. SN z 19.4.2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008 Nr 6, poz. 58). Jednocześnie należy zgodzić się z *I. Kunickim*, że sąd może zmienić lub uchylić prawomocne postanowienie komornika o kosztach tylko do chwili zakończenia całego postępowania egzekucyjnego w danej sprawie (por. *I. Kunicki*, Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz, Warszawa 2018, s. 116).

Co bardzo ważne zarówno dla kształtowania praktyki komorniczej jak i ewentualnej oceny deliktów dyscyplinarnych komorników, ocena prawna sądu, w ramach wydanych zarządzeń naprawczych, jest dla nich wiążąca.

W ramach stosowania środków nadzoru judykacyjnego, obok wytknięcia uchybień i wydawanych z urzędu zarządzeń naprawczych, sąd dysponuje jeszcze potencjalnie bardzo skutecznym instrumentem nadzoru w postaci zobowiązania komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku wydanych zarządzeń (zob. dodany art. 759 § 3 KPC). Oczywiście wspomniana potencjalna skuteczność tego środka nadzoru judykacyjnego będzie zależała od wielu czynników, choćby związanych z realnymi możliwościami objęcia takim sposobem nadzoru większej liczby spraw w danym sądzie, ale bezsprzecznie przepis art. 759 § 2 KPC w istocie daje podstawę prawną dla konstruowania przez sąd sprawujący nadzór swoistego „planu naprawczego” w zakresie czynności komornika dotkniętych wadami, czy co również niestety się zdarza, wręcz błędnych praktyk egzekucyjnych. Temu ostatniemu problemowi jest z resztą dedykowane również rozwiązanie z art. 170 ust. 1 KomSądU (żądanie od komornika wyjaśnień co do przyjętych praktyk orzeczniczych – w ramach nadzoru administracyjnego).

- 18 18. Nadzór administracyjny a jurysdykcyjny.** Ustawodawca wprawdzie jasno oddziela nadzór judykacyjny od administracyjnego, precyzyjnie definiując oba, oraz zaznacza, że czynności tego ostatniego nie mogą wkraczać w zakres nadzoru judykacyjnego (zob. art. 165 ust. 2 KomSądU), ale nie jest ani możliwe, ani pożądane całkowite odseparowanie obu tych form kontroli i reagowania na uchybienia

komorników. W pierwszej kolejności konieczne wydaje się zapewnienie mechanizmów wzajemnego informowania się o stwierdzonych uchybieniach i potrzebie reakcji na nie, między prezesem sądu rejonowego, przy którym działa komornik (sprawującym nadzór odpowiedzialny) i sądem. Taki mechanizm znajdujemy przede wszystkim w art. 166 ust. 2 i art. 175 ust. 2 pkt 1 KomSądU. Zatem w przypadku stwierdzenia, w ramach nadzoru judykacyjnego, oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd sygnalizuje ten fakt prezesowi właściwego sądu rejonowego. Prezes sądu z kolei zawiadamia właściwy sąd o potrzebie wydania komornikowi zarządzeń w trybie art. 759 § 2 KPC.

Art. 3. [Czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym]

1. Komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Czynności te wykonuje komornik, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawach.

2. Czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym oraz inne ustawowe zadania komornik wykonuje osobiście. W przypadkach przewidzianych w ustawach komornik może zlecić wykonywanie określonych czynności asesorowi komorniczemu, zwanemu dalej „asesorem”. Zlecenie wykonywania tych czynności jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika.

3. Komornikom powierza się następujące zadania:

- 1) wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 155, z późn. zm.);
- 2) wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności;
- 3) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza;
- 4) wykonywanie zadań określonych w innych ustawach.

4. Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności:

- 1) na zlecenie sądu – osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty;
- 2) sporządza protokół stanu faktycznego;
- 3) na wniosek organizatora licytacji – sprawuje urzędowy nadzór nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybicciem najniższej lub najwyższej oferty.

5. Na czynności komornika, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2, przysługuje skarga do sądu rejonowego. Przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w szczególności art. 759 § 2 i art. 767–767⁴, stosuje się odpowiednio. Zażalenie na postanowienie sądu nie przysługuje, z wyjątkiem postanowień w przedmiocie kosztów komorniczych.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Charakter regulacji	1	8. Zadania komorników	8
2. Komornik sądowy	2	9. Czynności niebędące czynnościami egzekucyjnymi	9
3. Ustrojowa pozycja komornika	3	10. Problematyka skargi na czynności komornika	10
4. Komornik jako organ władzy publicznej	4	11. Projektowanie zmiany	11
5. Kompetencje komornika	5		
6. Czynności wykonywane osobiście	6		
7. Czynności podejmowane przez aplikantów komorniczych	7		

1 1. Charakter regulacji. Artykuł 3 KomSądU odnosi się do trzech zagadnień związanych ściśle z funkcjonowaniem komornika. Pierwsze obejmuje jego status (organ władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, drugie wskazanie, że wspomniane czynności komornik wykonuje osobiście, trzecie zaś dotyczy zakresu zadań powierzonych komornikom.

Pomimo podobieństwa tego artykułu do art. 2 KomSEgzU, przepis art. 3 określa ustrojową pozycję komornika i właściwie wiąże ją z powierzonymi mu zadaniami wymienionymi w ust. 3, realizowanymi w ramach państwowego imperium egzekucyjnego.

2 2. Komornik sądowy. Komornik sądowy – osoba powołana na to stanowisko decyzją Ministra Sprawiedliwości, która złożyła ślubowanie komornicze, jest piastunem organu władzy publicznej – komorniczego urzędu (por. wypracowaną już w okresie międzywojennym teorię piastowania urzędu, *M. Allerhand*, Kodeks postępowania cywilnego, s. 2 i n.; *F. Kruszelnicki*, *Zarys systemu*, s. 62; w zakresie przeglądu innych możliwych rozwiązań por. *S. Gołąb*, *Z. Wusatowski*, Kodeks postępowania cywilnego, s. 131). Symbolem komorniczego urzędu jest okrągła pieczęć z godłem Rzeczypospolitej, którą posługuje się komornik.

3 3. Ustrojowa pozycja komornika. Ustrojowa pozycja komornika jako organu władzy publicznej pozwala mu na władcze działanie przede wszystkim w stosunku do stron postępowań egzekucyjnych, a nadto wobec organów i instytucji.

Tak więc, zgodnie z nowym brzmieniem art. 761 § 1¹ KPC komornik może żądać informacji dotyczących stanu majątkowego dłużnika lub umożliwiających identyfikację składników jego majątku oraz danych adresowych organów administracji publicznej, podmiotów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, organów podatkowych, organów rentowych, banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji, podmiotów prowadzących rachunki papierów wartościowych, wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z 29.7.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1768), spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, innych podmiotów zarządzających lokalami, biur informacji gospodarczej, innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu, przy czym może to czynić „jedynie w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego toku postępowania”.

4 4. Komornik jako organ władzy publicznej. Komornik sądowy jest szczególnym organem władzy publicznej, pozostającym poza strukturą administracji publicznej. Jego działalność mieści się w granicach wykonywania zadań własnych państwa, które powierzyło mu swoją władzę w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Zważywszy na realizację przez komornika

istotnego elementu prawa do sądu – prawa do wykonania prawomocnego orzeczenia, powinien być również uznawany za pomocniczy organ wymiaru sprawiedliwości pozostający z wymiarem sprawiedliwości „w ścisłym związku” (por. uwagi *K. Lubieżskiego*, w: *K. Lubieżski* (red.), *Status publicznoprawny komornika sądowego*, s. 14). Związek ten w nowej ustawie komorniczej, ma charakter zarówno stosunku organu nadzoru judykacyjnego do organu egzekucyjnego, ale również *quasi*-pracowniczego podporządkowania piastuna komorniczego urzędu prezesowi sądu rejonowego.

Do komornika sądowego odnosi się wprost art. 7 Konstytucji RP nakazujący i wymagający od wszystkich organów władzy publicznej działania na podstawie i w granicach prawa. Ustawowe dopełnienie standardu konstytucyjnego wobec komorników znajdziemy w art. 25 ust. 1 pkt 1 oraz art. 2 ust. 2 i art. 166 KomSądU, które to przepisy dają także podstawę do kontroli sposobu korzystania przez komorników z powierzonej im władzy publicznej. Komornicy są też podmiotami, do których odnosić należy postanowienia art. 87 ust. 1 Konstytucji RP, a także jej art. 77 w zakresie, w jakim dotyczy odpowiedzialności za szkody wyrządzone niezgodnym z prawem działaniem organu władzy publicznej. Ustawa o komornikach sądowych, konkretyzując ten przepis, w art. 36 ust. 2 stwierdzając, że **Skarb Państwa odpowiada za szkodę solidarnie z komornikiem**. Celem tego rozwiązania – właściwego wobec przejętej w ustawie konstrukcji nadzoru judykacyjnego i przede wszystkim ścisłego nadzoru administracyjnego, jest zapewnienie poszkodowanym możliwie najpełniejszego oraz spełnionego w czasie najkrótszym z możliwych zaspokojenia ich roszczeń związanych z działalnością organów władzy publicznej w zakresie egzekucji i postępowania zabezpieczającego – komorników sądowych.

5. Kompetencje komornika. Komornik jako organ władzy publicznej posiada 5 własne, samodzielne w rozumieniu procesowym, szerokie kompetencje. Jest organem wyodrębnionym organizacyjnie i wyposażonym w zaplecze biurowo-techniczne zapewniające możliwość realizacji jego zadań. Zgodnie z zachowującym swoją aktualność pod rządami KomSądU wypowiedzią TK (por. uzasadnienie wyr. z 20.1.2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004, Nr 1, poz. 3), komornik sądowy jest **organem monokratycznym**, upoważnionym do nakładania kar, co niewątpliwie jest atrybutem władzy publicznej i, o czym była już mowa, organem funkcjonalnie i podmiotowo powiązanim z władzą sądowniczą. Na tle KomSądU, niewątpliwie powiązanie to uległo znacznemu wzmocnieniu, w istocie wykluczając dyskusje o pozycji zawodu komornika jako tzw. wolnego zawodu komorniczego.

6. Czynności wykonywane osobiście. Nowa ustawa, stwierdzając podobnie jak 6 jej poprzedniczka, iż komornik zadania („czynności”) wykonuje osobiście – poza wyjątkami wskazanymi w ustawie, idzie jednak dalej w sposób szczegółowy, opisując, jakie czynności egzekucyjne mogą być powierzane asesoram komorniczemu oraz jakie są dla nich niedostępne. Jednocześnie przepis art. 3 ust. 2 *in fine* wskazuje, że zlecenie ich wykonywania jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika.

Odnosząc się w tym miejscu do głosów krytyki założeń komentowanej ustawy, konieczne jest stwierdzenie, że asesoram nie przypadła w niej rola poślednia, publicystycznie określana jako „rola statywu pod kamerę nagrywającą czynności terenowe”. Z uwzględnieniem wspomnianego już wyżej założenia, że asesura służy wprawdzie praktycznemu przygotowaniu do zawodu, ale jednak ustrojowa pozycja asesora jest dalece odmienna od pozycji komornika – funkcjonariusza publicznego,

dopuszczono asesorów do czynności, o których mowa w art. 98 ust. 1–3 KomSądU, czyli tych wszystkich, do których z racji pełnionej funkcji i aktualnego etapu kształcenia uprawniony jest aplikant komorniczy.

Przed wszystkim asesorowi może być zlecone prowadzenie całej egzekucji w sprawach wymienionych w art. 138 ust. 1 pkt 2 KomSądU, tj. dotyczących świadczeń pieniężnych i zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, w tych wszystkich sprawach, w których w dniu zlecenia wartość egzekwowanego lub podlegającego zabezpieczeniu roszczenia nie przekraczała kwoty 100 000 złotych, z wyłączeniem egzekucji z nieruchomości.

Przepis ten, z uwagi na *ratio materii* jest objęty dodatkowym zastrzeżeniem, że asesorowi również w tego rodzaju sprawach nie wolno:

- 1) dokonywać sprzedaży ruchomości, z wyjątkiem licytacji elektronicznej;
- 2) wydawać lub wykonywać orzeczeń o zastosowaniu środków przymusu;
- 3) sporządzać planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, o ile suma ta przekracza kwotę 25 000 złotych;
- 4) wydawać decyzji i podpisywać dokumentów dotyczących depozytu;
- 5) dokonywać czynności odbywających się poza kancelarią, przy czym zakaz ten nie wyklucza możliwości pisemnego upoważnienia asesora w konkretnej sprawie do samodzielnego ustalenia, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika, wysłuchania dłużnika, żądania od dłużnika złożenia wykazu majątku oraz żądania wyjaśnień i informacji w trybie art. 761 KPC, zajęcia ruchomości – z zastrzeżeniem, że asesorowi nie wolno odebrać dozoru nad zajętymi ruchomościami, a oznaczenia wartości zajętych ruchomości dokonuje komornik;
- 6) wydawać postanowień kończących postępowanie oraz w przedmiocie opłat egzekucyjnych;
- 7) dokonywać czynności związanych z nadaniem biegu skardze na czynność komornika, o których mowa w art. 767 § 5 KPC oraz w sprawach, w których przepisy o skardze na czynność komornika stosuje się odpowiednio.

Za zgodą i w obecności komornika asesor może uczestniczyć w czynnościach odbywających się poza kancelarią, w tym również podejmowanych w toku egzekucji świadczeń niepieniężnych. Przy czym wymienione czynności nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu oraz działaniami, o których mowa w art. 814 § 1 KPC.

Mogą one, na podstawie wyraźnego pisemnego upoważnienia dotyczyć:

- 1) samodzielnego ustalenia, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika;
- 2) wysłuchania dłużnika, żądania od dłużnika złożenia wykazu majątku oraz żądania wyjaśnień i informacji w trybie art. 761 KPC;
- 3) zajęcia ruchomości – z zastrzeżeniem, że asesorowi nie wolno odebrać dozoru nad zajętymi ruchomościami, a oznaczenia wartości zajętych ruchomości dokonuje komornik.

W zamyśle ustawodawcy, w art. 138 KomSądU, uwzględniając ustrojową konieczność osobistego dokonywania czynności przez komorników, należało zaprojektować stan, w którym asesorzy – osoby w trakcie kształcenia zawodowego, na drodze do zawodu komornika sądowego, wykonując w praktyce wszystkie czynności

biurowe i znaczną część czynności *stricte* egzekucyjnych zdobędą niezbędną wiedzę praktyczną. Co oczywiste, powinni oni zdobywać doświadczenie, prowadząc sprawy o „drobniejszym kalibrze”, pod nadzorem komorników i z wyłączeniem wyliczonych w ustawie czynności najbardziej wkraczających w prawa stron postępowań oraz podejmowania zasadniczych rozstrzygnięć w toku postępowania egzekucyjnego i czynności egzekucyjnych.

7. Czynności podejmowane przez aplikantów komorniczych. Przepis art. 3 ust. 2 KomSądU nie wspomina o aplikantach komorniczych, mimo że przewidziano dla nich szereg czynności. Są to jednak czynności o charakterze przede wszystkim kancelaryjno-biurowym i przygotowawczym, ustawodawca bowiem doszedł do przekonania, że aplikacja jako pierwszy etap edukacji komorniczej powinna służyć w znakomitej części teoretycznemu przygotowaniu do zawodu komornika. Dano temu wyraz w art. 98 KomSądU. Już w tym miejscu można odnotować, że spośród czynności (nie są to jednak czynności egzekucyjne, które charakteryzuje przecież stosowanie państwowego przymusu), które mogą wykonywać aplikanci znalazły się takie jak kontrolowanie stan spraw, w których komornik jest obowiązany prowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika, sporządzanie projektów odpowiedzi na pisma w toku postępowania, sporządzanie projektów uzasadnienia zaskarżonej czynności, sporządzanie projektów zarządzeń, postanowień lub ich uzasadnień oraz zaświadczeń. Nadto, co istotne w obecności i za zgodą komornika, aplikant będzie mógł asystować w czynnościach egzekucyjnych przeprowadzanych poza siedzibą kancelarii. Oznacza to wprowadzenie do szkolenia teoretycznego elementów praktycznego zaznajomienia aplikanta z pracą komornika „w terenie”.

8. Zadania komorników. Inaczej niż KomSEgzU, która ograniczyła się do wskazania istotniejszych zadań komorników (posługując się zwrotem „powierza się w szczególności”), podjęto w KomSądU próbę wyliczenia wszystkich zadań komorników opartych o przepisy KPC i komentowanej ustawy. Przyjęto również, że do komorników należą oczywiście także zadania wskazane w innych ustawach (por. m.in. art. 9 ust. 3 ustawy z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadużonych, Dz.U. z 2019 r. poz. 55). Należy zauważyć, że w art. 3 ust. 3 KomSądU odniesiono się w szczególności do czynności egzekucyjnych oraz czynności w postępowaniu zabezpieczającym – ust. 3 pkt 1–2, w ust. 4 zaś tego przepisu do czynności o charakterze wspomagającym postępowanie rozpoznawcze oraz – w ust. 4 pkt 3 czynności dobrowolnych, stanowiących wąski margines działalności komornika – jak sprawowanie urzędowego nadzoru nad dobrowolnymi licytacjami publicznymi. Ustawodawca wskazał również na udział komorników sądowych w czynnościach związanych z wykonywaniem postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzaniem spis inwentarza.

9. Czynności niebędące czynnościami egzekucyjnymi. W ust. 5 komentowanego 9 przepisu określone zostały czynności komornika – niebędące czynnościami egzekucyjnymi: doręczanie na zlecenie sądu, osobiście, bezpośrednio adresatom zawiadomień sądowych, pism procesowych oraz innych dokumentów sądowych za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty oraz sporządzanie protokołów stanu faktycznego, na które to czynności przysługuje skarga na czynności komornika. Przy czym stosowanie art. 767–767⁴ KPC, podobnie jak art. 759 § 2 KPC w tym przypadku będzie odpowiednie. Dlaczego? Ponieważ w tym przypadku mamy do czynienia z czynnościami o specyficznym charakterze, których dokonywanie nie wiąże się z wykorzystaniem

środków przymusu. Odpowiedniość stosowania wymienionych wyżej przepisów oznaczać będzie stosowanie wprost art. 767 § 1–6 KPC, rozwiązań dotyczących terminu wniesienia skargi na czynności komornika, jej odrzucenia, terminu do rozpoznania skargi i zakresu jej zaskarżenia (art. 767⁴ KPC z uwzględnieniem jego modyfikacji wynikającej z art. 3 ust. 5 *in fine*). Odpowiedniość stosowania do czynności nieegzekucyjnych art. 759 § 2 KPC polegać będzie na wydaniu komornikowi z urzędu zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania zadań z art. 3 ust. 4 pkt 1 i 2 oraz usunięcia dostrzeżonych uchybień (np. związanych z brakiem osobistych doręczeń i posługiwaniem się w tym zakresie operatorem pocztowym, czy opisem miejsca położenia rzeczy na podstawie *google maps*, w miejsce osobistych oględzin). Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń również w tym przypadku będzie wiążąca dla komornika. W przypadkach wymienionych w art. 3 ust. 4 pkt 1 i 2 czynności nieegzekucyjnych, na postanowienie sądu wydane po rozpoznaniu skargi, nie będzie przysługiwało zażalenie, z wyjątkiem jednak ustalonych przez komornika kosztów, do nich bowiem znajdzie zastosowanie art. 770 KPC *in fine*.

10 10. Problematyka skargi na czynności komornika. Ciekawy problem pojawia się na tle rozważań, czy na czynności komornika opisane w art. 3 ust. 4 pkt 3 KomSądU przysługuje skarga, o której mowa w art. 769 KPC. Przepis art. 3 ust. 5 przewiduje odpowiednie stosowanie art. 767–767⁴ KPC i art. 759 § 2 KPC, ale tylko do wymienionych w nim czynności nieegzekucyjnych, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2 KomSądU. Zatem, *lege non distinguende*, w przypadku prowadzenia przez komornika dobrowolnej licytacji skarga na czynności komornika będzie wyraźnie wyłączona. Niezadowolonemu organizatorowi lub uczestnikowi takiej licytacji pozostanie tylko skarga administracyjna do prezesa sądu rejonowego, przy którym komornik działa (z art. 179 KomSądU), która zależnie od skali ewentualnych naruszeń prawa może skutkować podjęciem czynności nadzorczych, włącznie ze skierowaniem przeciwko komornikowi wniosku dyscyplinarnego do Komisji Dyscyplinarnej przy KRK.

11 11. Projektowanie zmiany. Zgodnie z projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy Nr 3137, projekt skierowany do I czytania na posiedzeniu Sejmu) w art. 3 w ust. 4 pkt 1 KomSądU otrzyma brzmienie: „1) na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego – osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty”. Zmiana ta pozwala komornikowi doręczać pozwы lub inne pisma na skutek dodania art. 139¹ KPC. Przewidziane w ustawie zmiany wchodzą w życie po 3 miesiącach od dnia opublikowania.

Art. 4. [Zakres i sposób sporządzania protokołu stanu faktycznego]

Protokół stanu faktycznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 pkt 2, jest zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. Przedmiotem protokołu nie mogą być spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak też hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. W toku osobistych oględzin komornikowi nie wolno stosować środków przymusu ani przełamywać oporu osób uczestniczących w czynnościach. Przepis art. 809 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Definicja	1	7. Oplata komornicza	7
2. Aktualna redakcja art. 4 KomSądU . . .	2	8. Odmowa sporządzenia protokołu	8
3. Dotychczasowa praktyka	3	9. Upoważnienie dla asesora komorniczego do sporządzenia protokołu	9
4. Protokół jako dokument urzędowy	4	10. Zakaz stosowania środków przymusu	10
5. Odpowiednie stosowanie art. 809 KPC . .	5		
6. Podmioty legitymowane do złożenia wniosku	6		

1. Definicja. Artykuł 4 KomSądU zawiera definicję instytucji protokołu faktycznego, **1** który został wymieniony w art. 3 ust. 4 pkt 2 KomSądU jako jedna z czynności dokonywanych przez komornika. Protokół stanu faktycznego sporządzany przez komornika sądowego pojawił się w polskim systemie prawa wraz z uchwaleniem KomSEgzU. Instytucja ta została zapożyczona z prawa francuskiego, gdzie protokół stanu faktycznego sporządzany przez komornika ma kilkusetletnią tradycję [K. Świdorska, Protokół stanu faktycznego komornika według prawa francuskiego (wprowadzenie), Problemy Egzekucji 2001, Nr 11, s. 48 i n.; K. Świdorska, Sporządzenie stwierdzenia stanu faktycznego i skutki jego przeprowadzenia według prawa francuskiego, Problemy Egzekucji 2001, Nr 18, s. 90 i n.; R. Kulski, Protokół stanu faktycznego (uwagi de lege lata i de lege ferenda), w: A. Marciniak (red.), Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych, Sopot 2014, s. 185–187]. Właśnie wyraźne określenie, na czym polega sporządzenie protokołu stanu faktycznego, stanowi istotną zmianę w stosunku do dotychczasowej regulacji zawartej w KomSEgzU, albowiem nie zawierała ona określenia, na czym polega protokół stanu faktycznego ani jakie podmioty uprawnione są do jego sporządzenia. Na gruncie art. 2 ust. 3 pkt 3 KomSEgzU powstały np. wątpliwości, czy może on zostać sporządzony jedynie „na zarządzenie sądu lub prokuratora”, jak to sugerowało literalne brzmienie przepisu. Pojawiały się bowiem poglądy, zgodnie z którymi do złożenia wniosku o jego sporządzenie uprawniony był każdy podmiot, o ile tylko wykazał, że konieczność sporządzenia takiego protokołu wiąże się z zamiarem wytoczenia przez wnioskodawcę powództwa. Dotychczasowa praktyka opowiadała się za drugim z rozwiązań. Należy nadto wskazać, że instytucja protokołu stanu faktycznego traktowana była dotąd w sposób nader dowolny, np. część orzecznictwa mylnie stała na stanowisku, że dopuszczalne jest objęcie protokołem stanu faktycznego „poszukiwań potencjalnych spadkobierców” lub „adresu zameldowania danej osoby”, co wiązało się z przypadkami bezprawnego przeszukiwania pod tym pretekstem bazy PESEL.

2. Aktualna redakcja art. 4 KomSądU pozwala w znacznej mierze na wyeliminowanie wątpliwości co do istoty protokołu stanu faktycznego. Protokół stanu faktycznego ma być zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. Oznacza to, że jest on odzwierciedleniem bezpośrednich spostrzeżeń zmysłowych komornika, odartym w miarę możliwości od opinii, interpretacji faktów czy przypuszczeń.

Wskazuje na to zdanie drugie, z którego wynika, że przedmiotem protokołu nie mogą być hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. Takie rozwiązanie wyklucza wychodzenie w treści protokołu poza dostępne dane zmysłowe i zawieranie w nim przypuszczeń np. co do kwestii związanych z pokrewieństwem konkretnych osób lub tego, czy adres zameldowania

widniejący w bazie PESEL jest tożsamy z adresem zamieszkania. Komornik powinien powstrzymać się zatem od dawania wyrazu swoim przypuszczeniom co do prawdopodobnych przyczyn obserwowanego stanu rzeczy. Błędny jest pogląd wyrażony przez *B. Falkowskiego*, jakoby istniała możliwość powołania przy okazji sporządzania protokołu biegłego, jeżeli w toku czynności okaże się, że sporządzenie protokołu wymaga specjalistycznej opinii (tak *B. Falkowski*, w: *M. Simbierowicz, M. Świtkowski* (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 43–44). Przedstawiony przez cytowanego autora pogląd jest sprzeczny z literalnym brzmieniem art. 4 KomSądU, który wyklucza możliwość zawarcia w protokole stanu faktycznego czyichkolwiek ocen i opinii, nie tylko komornika. Protokół stanu faktycznego ma być zapisem suchych faktów, a jakiegokolwiek próby „wzbogacania” go o opinie powołanych przez komornika biegłych pozbawiają go jego zasadniczych cech. Dokonywanie takich zabiegów oznaczałoby próbę wprowadzania do systemu prawa cywilnego procesowego zupełnie nowych, nieznanych temu prawu środków dowodowych. Opinia sporządzona przez biegłego powołanego przez komornika stanowiłaby bowiem opinię prywatną zawartą w dokumencie o urzędowym charakterze [por. też *K. Świdorska*, *Sporządzenie stwierdzenia stanu faktycznego*, s. 98; *J. Świeczkowski*, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*, LEX/el. 2012, uwaga 9 do art. 2; *R. Kulski*, *Protokół stanu faktycznego (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*, w: *A. Marciniak* (red.), *Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych*, Warszawa 2013, s. 183–184].

- 3 3. Dotychczasowa praktyka.** Celem eliminacji dotychczasowych praktyk związanych z odpłatnym udostępnianiem wnioskodawcom prawnie chronionych informacji, w szczególności danych osobowych (np. z rejestru PESEL lub Centralnej Informacji Książ Wieczystych), w sposób wyraźny wykluczono możliwość dokonywania spostrzeżeń na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji. W praktyce bowiem zdarzały się przypadki sporządzania protokołu stanu faktycznego w sposób zautomatyzowany, przy użyciu specjalnie w tym celu przygotowanych programów komputerowych (tzw. robotów). W świetle nowych przepisów taka działalność jest całkowicie wykluczona.
- 4 4. Protokół jako dokument urzędowy.** Istotą instytucji protokołu stanu faktycznego jest urzędowe zabezpieczenie dowodów, niezależnie od tego, czy dochodzi do jego sporządzenia z inicjatywy strony, czy też w sposób przewidziany w art. 310 i n. KPC (por. *J. Świeczkowski*, *Ustawa*, uwaga 9 do art. 2; *E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil*, *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, PPE 2017, Nr 12, s. 7–36). Protokół taki, jako dokument sporządzony przez uprawniony organ, ma moc dokumentu urzędowego co do faktów w nim opisanych, na co wskazuje treść art. 244 § 1 KPC [por. *R. Kulski*, *Protokół stanu faktycznego (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*, w: *A. Marciniak* (red.), *Założenia projektu nowej ustawy*, s. 193–195; *E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil*, *Wykorzystanie w praktyce protokołu*, s. 7–36]. Nie budzi przy tym wątpliwości orzecznictwa, że protokoły z czynności egzekucyjnych walor taki posiadają (por. wyr. SA w Warszawie z 10.5.2016 r., I ACa 1063/15, Legalis; wyr. SA w Krakowie z 19.7.2016 r., I ACa 451/16, Legalis). Z drugiej strony *R. Kulski* wskazuje na brak podstaw normatywnych do przyjęcia, że protokół stanu faktycznego ma moc dokumentu urzędowego w postępowaniu karnym, albowiem stałoby to w sprzeczności z zasadą bezpośredniości [*R. Kulski*, *Protokół stanu faktycznego (uwagi de lege lata i de lege*

ferenda), w: *A. Marciniak* (red.), *Założenia projektu nowej ustawy*, s. 196–197]. Z poglądem tym należy się zgodzić.

Tymczasem art. 4 KomSądU odsyła do odpowiedniego stosowania art. 809 KPC, stąd też brak jest podstaw do różnicowania sporządzanych przez komornika protokołów ze względu na cel, któremu przyświecają. Z mocy urzędowej protokół stanu faktycznego korzysta jednak w zakresie, w jakim treść zawartych w nim spostrzeżeń odpowiada art. 4 KomSądU, to jest o ile zawiera on bezstronny, pozbawiony osobistych komentarzy, opis faktów. Wymóg ten nie wyklucza zawarcia w protokole pewnych spostrzeżeń o charakterze ocennym, o ile nie stoi to w sprzeczności z istotą protokołu – np. zawarcie sformułowań odnoszących się do przybliżonych odległości, głębokości, powierzchni, liczby, koloru lub opisów zjawisk lub dźwięków, gdy dokładne podanie wartości w jednostkach metrycznych jest niemożliwe lub zbędne. Wydaje się, że w szczególnych przypadkach dopuszczalne jest wskazanie przypuszczalnych przyczyn obserwowanego stanu rzeczy, jeżeli w świetle zasad doświadczenia życiowego, powszechnie znanych faktów lub znajomości praw fizyki z wysokim prawdopodobieństwem na takie przyczyny można wskazywać. Ustawa mówi bowiem o zakazie formułowania „hipotez”, a zatem nieufundowanych w obserwowanych faktach przypuszczeń odnoszących się do tychże faktów. Dopuszczalne więc jest wskazanie sądów, co do których prawdziwości zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, np. że połamane drzewa są następstwem nawałnicy, która przeszła nad okolicą kilka dni wcześniej; że rozbite szkło na jezdni jest skutkiem wypadku, który niedawno miał miejsce; że dane zniszczenia są efektem aktywności określonych zwierząt, których ślady odnaleziono na miejscu. Obserwacje takie składają się bowiem w opisanych przypadkach na stan faktyczny (np. stwierdzenie, że dana rana jest raną ciętą implikuje wcześniejsze działanie przedmiotów o ostrych krawędziach, co wywieść można z kształtu rany; charakter niektórych uszkodzeń lub zniszczeń implikuje wcześniejsze działanie określonych czynników, jak siły kinetycznej, energii lub żywiołu).

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby załącznikiem do protokołu uczynić dodatkowo zapis dźwięku lub obrazu, schematy, mapy itp. [zob. także *R. Kulski*, *Protokół stanu faktycznego* (uwagi de lege lata i de lege ferenda), w: *A. Marciniak* (red.), *Założenia projektu nowej ustawy*, s. 192; *A. Durda*, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*. Komentarz, Warszawa 2016, s. 22].

5. Odpowiednie stosowanie art. 809 KPC. Do protokołu stosuje się odpowiednio 5 przepisy art. 809 KPC. Oznacza to, że protokół powinien zawierać oznaczenie miejsca i czasu oględzin, a w razie potrzeby dodatkowo datę jego sporządzenia (o ile sporządzenie protokołu nie następuje równocześnie z oględzinami), wskazanie osób uczestniczących w oględzinach (co może umożliwić ewentualne przesłuchanie świadków w razie kwestionowania w toku postępowania przed sądem treści protokołu), opis spostrzeżeń komornika oraz jego podpis. W zależności od tego, co ma być przedmiotem protokołu, możliwe jest też zawarcie oświadczeń obecnych osób. Wydaje się, że z uwagi na charakter protokołu, który jest zapisem **naocznych** spostrzeżeń komornika, nie jest wymagane odczytywanie protokołu oraz odbieranie podpisów od osób obecnych. To komornik zaświadcza własnym podpisem wiarygodność swoich subiektywnych spostrzeżeń. Z uwagi na fakt, że protokół stanowi czynność urzędową komornika, pożądane jest, aby został on opieczętowany w sposób przewidziany w art. 6 ust. 1 KomSądU. Brak stosownych pieczęci może pozbawić protokół jego urzędowego charakteru, a tym samym podważać jego użyteczność w ewentualnym wykorzystaniu procesowym.